

2022-01-12

FÖRSLAG

RUN/606/2021

Ku2021/02071

Jimmy Eriksson
Kultur och bildning
Tfn: 063-146703
E-post: jimmy.eriksson@regionjh.se

Kulturdepartementet
Regeringskansliet

Yttrande över återstartsutredningens betänkande Från kris till kraft – återstart för kulturen (SOU 2021:77)

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen tackar för möjligheten att svara på remissen av återstartsutredningen och vill lämna sina synpunkter på delar av betänkandet nedan.

Utredningens uppdrag har varit att sammanfatta konsekvenserna av pandemin för kulturen på alla nivåer, identifiera insatser för kultursektorns återstart, återhämtning och utveckling, synliggöra nya sätt att tillgängliggöra kultur som har etablerats eller utvecklats under pandemin samt identifiera strukturella problem inom kultursektorn. Utredningen presenterar även utvecklingsområden relaterade till de kulturpolitiska målen, hinder för kulturens återstart samt bedömningar om hur dessa problem kan hanteras. Slutligen presenterar utredningen konkreta förslag för kulturens återstart och långsiktiga insatser för att främja förutsättningarna för ett starkt, hållbart och dynamiskt kulturliv framåt. Utredningen tar ett helhetsgrepp om kulturpolitiken i koppling till andra samhällsviktiga politikområden samt har på ett genomgripande sätt fångat det kulturella ekosystemet där konstnärernas och kulturskaparnas villkor är centrala för utveckling av kulturpolitiken.

Region Jämtland Härjedalen delar flertalet av utredningens bedömningar och förslag. Vi anser att man presenterar tydliga och relevanta analyser i relation till de kulturpolitiska målen och tar höjd för en återstart på både kort och lång sikt. Det centrala i det fortsatta arbetet bör vara att säkerställa en långsiktig utveckling av kultur i hela landet där civilsamhället ges en starkare roll i den kulturella infrastrukturen, där barn och ungas tillgång till kultur säkras, där digitaliseringen tillvaratas och där flernivåsamverkan tydliggörs och utvecklas. Dessutom är det av yttersta vikt att goda, trygga och långsiktiga förutsättningar ges till kulturskapare och konstnärer men även till de delar av kultursektorn som direkt och indirekt påverkar kulturlivet; ljud- och ljus tekniker, arrangörer och andra stöd- och serviceverksamheter.

7.2 Förslag för återstart

Under vintern har vi återigen sett restriktioner införas vilket riskerar att fortsatt försämra kulturens villkor, särskilt för frilansande konstnärer, privata aktörer och ideella verksamheter som redan tidigare under pandemin varit hårt drabbade. Även om restriktionerna nu lyfts menar vi att fortsatta krisstöd är nödvändiga för att mildra de negativa effekterna som restriktionerna inneburit.

Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslagen för återstart, särskilt stipendier, återstarts- och utvecklingsstöd, inte minst till Kultursamverkansmodellen. Däremot saknar vi skarpare förslag som i högre grad säkrar och stimulerar civilsamhällets överlevnad och utveckling under pandemin. Civilsamhällets roll i den kulturella infrastrukturen, särskilt i landsbygdsregioner samt utanför städerna är avgörande för ett kvalitativt kulturutbud i hela landet. Särskilda stimulansmedel till arrangörer, föreningar och studieförbund bör därför införas.

Regionen delar åsikten att Kulturrådet och regionerna tillsammans ska bedöma hur stödet till Kultursamverkansmodellen bör utformas och balanseras mellan utveckling och återstart. Region Jämtland Härjedalen anser dessutom att regionerna, inom ramen för de områden som ingår i kultursamverkansmodellen, kan göra satsningar på att stärka både professionella och ideella kulturaktörer. Regionerna befinner sig närmare det lokala kulturlivet och kan bedöma vilka aktörer som är viktigast att stötta för att säkra tillgången till professionell kultur i respektive region. Det regionala utvecklings- och återstartsstödet bör alltså även kunna användas för att stötta andra kulturaktörer än de som vanligtvis får statliga bidrag inom kultursamverkansmodellen.

Vi delar dessutom utredningens bedömning om behov av särskilda insatser till områdena dans, cirkus och bild och form som är svaga områden redan innan pandemin. Fler samarbeten mellan kulturinstitutioner och det fria kulturlivet är positivt och tror vi stärker den regionala utvecklingen.

Region Jämtland Härjedalen anser däremot att kulturcheckar inte är särskilt effektivt som en återstartsåtgärd. Vi befarar att kulturcheckar riskerar att endast användas av en redan kulturvan publik. Regionen menar att dessa medel i stället bör användas för att främja ett breddat deltagande i kulturlivet genom att stärka arrangörernas roll.

7.3 Långsiktig förstärkning av kulturens ekonomiska förutsättningar

Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslagen för en långsiktig förstärkning av de ekonomiska förutsättningarna, särskilt förslagen om en stärkt kultursamverkansmodell och stärkta förutsättningar för civilsamhällets kulturaktörer. En tydlig förstärkning av Kultursamverkansmodellen är särskilt angeläget för att skapa jämlika ekonomiska grundförutsättningar för regionerna och stödja utveckling inom den regionala kulturverksamheten. Även förslaget att Kulturrådet ska kunna fördela fleråriga

verksamhetsbidrag är intressant och kommer att göra en stor skillnad, inte minst vad gäller långsiktig planering och arbetsro för aktörer inom musik, scenkonst samt bild och form.

Däremot hade vi gärna sett en större och mer långsiktig satsning på urfolket samerna som har särskilda utmaningar när det gäller att stärka hela den samiska kulturella infrastrukturen, att överbrygga avstånd inom och över landsgränser samt att tillgängliggöra samiskt kulturutbud. Vi hänvisar särskilt till den rapport och kartläggning om villkoren för den samiska kulturen som nätverket Viermie K har genomfört på uppdrag av de fyra nordligaste regionerna.

7.6 Ta tillvara digitaliseringens möjligheter

Kunskapen om digitaliseringens möjligheter och effekter behöver öka. Regionen delar utredningens bedömning att framtida satsningar på digital kultur behöver bli ekonomiskt hållbara och att viss digital utveckling idag utmanar etablerade strukturer, inte minst inom litteratur och film. Om kulturverksamheter fortsatt har krav på digital utveckling så behöver anslagen generellt sätt öka för att förhindra att det sker på bekostnad av övrig verksamhet.

Digitaliseringen av kulturarvet - arkiv, bibliotek och museum - är angelägen, inte minst ur ett tillgänglighetsperspektiv. Den tidigare satsningen Access var ett lovligt initiativ som hade stor betydelse för våra kulturarvsinstitutioner och för personer med svårighet att ta sig in på arbetsmarknaden. Dock ser utredningen att en renodlad arbetsmarknadssatsning skulle generera en ökad volym av digitaliserades samlingar som kulturarvsaktörerna i dagsläget inte kan dra nytta av. I likhet med utredningen välkomnar regionen en satsning på digitalisering av kulturarvet men vi tror att detta även skulle kunna innefatta en viktig del vad gäller rekrytering och mångfaldsarbete.

7.7 Förbättra förutsättningarna för kulturella och kreativa näringar (KKN)

Regeringen har under hösten 2021 tillsatt en utredning om en nationell strategi för KKN. Syftet med en nationell strategi är att främja långsiktig och hållbar utveckling av KKN i hela landet under den kommande tioårsperioden. Region Jämtland Härjedalen välkomnar denna utredning och ser att den i tid och innehåll faller väl in i det arbete vi själva gör med att ta fram en regional handlingsplan för KKN. Syftet med handlingsplanen är att skapa ökade förutsättningar att vara verksam inom dessa näringar i länet.

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens övriga förslag på området, bland annat etablering av ett kontor för KKN på Regeringskansliet för att samordna arbetet med dessa frågor, främja kunskapsutveckling om och innovation inom KKN samt att förbättra förutsättningarna för företagen att både verka i Sverige och utomlands. Att utveckla statistik och analys är angeläget där Tillväxtanalys och Myndigheten för kulturanalys ges ett delat uppdrag. Särskilt intressant är de branschspecifika analyser som föreslås som är viktiga för att identifiera hinder för näringspolitiska stöd, finansieringsbehov samt kompetensförsörjningsbehov. Region Jämtland Härjedalen välkomnar förslag som syftar till

riva dessa hinder som begränsar företag inom KKN att ta del av näringspolitiska satsningar. Sammantaget ser regionen goda möjligheter till samverkan och samordning mellan den nationella och regionala nivån i detta arbete, inte minst med koppling till regionalt utvecklingsarbete, platsutveckling och smart specialisering.

Förslaget om ett produktionsincitament för film och tv har diskuterats under lång tid och vi delar utredningens uppfattning att det kan finnas goda skäl att införa det nu. Det är en förhållandevis enkel åtgärd som kommer att gynna den sammantagna filmbranschen i Sverige och dessutom leda till ökade intäkter regionalt och lokalt i samband med produktion.

7.8 Stärk kulturskolan och kultur i skolan

Region Jämtland Härjedalen är mycket positiva till förslagen som innebär att barn och unga får ökade möjligheter att ta del av kultur i skolan samt att kulturskolorna får permanent statligt stöd för långsiktig utveckling.

Kulturskoleverksamhet är i dagsläget inte en regional angelägenhet men, i likhet med vad utredningen "En inkluderande kulturskola på egen grund" (SOU 2016:69) föreslog, så vore det intressant att undersöka möjligheten till regionala samordnare för kulturskolefrågor. Syftet bör vara att samordna kulturskoleverksamhet för en varierat, breddat och fördjupat utövande för fler barn och unga. En regional kulturskolesamordning skulle med fördel kunna inkluderas i Kultursamverkansmodellen.

Det är glädjande att utredningen beaktar att skolan är en av få plattformar där kulturverksamheter kan nå alla barn och unga. Regionen håller med om att en framgångsrik förankring av skolans kulturuppdrag bäst sker inom utbildningspolitiken. Det är därför bra att Skolverket får i uppdrag att kartlägga hinder och möjligheter för att främja utbyte mellan skolan och kulturaktörer i relation till skolans kunskapsmål.

7.10 Utveckla kulturpolitikens inriktning

Pandemin har synliggjort de strukturella utmaningar som finns inom kulturpolitiken, inte minst vad gäller långsiktighet i det nationella arbetet. Region Jämtland Härjedalen välkomnar därför utredningens förslag om hur detta kan utvecklas.

Kultursamverkansmodellen har under tid visat sig alltmer betydelsefull och vi menar att den fortsatt behöver kunna utvecklas i relation till de kulturpolitiska målen. Det är inte minst viktigt att utveckla flernivåsamverkan och tydliggöra rollerna mellan kommun, region och stat på det kulturpolitiska området. Särskilt intressant att utreda framåt är avgränsningen av vilka kulturområden och verksamheter som kan tilldelas statliga medel inom kultursamverkansmodellen samt möjligheten att skapa mer långsiktighet för både regioner och de kulturverksamheter som ingår i kultursamverkansmodellen.

Förslaget om att utreda möjligheten att skapa en statlig kulturstiftelse där statliga medel matchas med privata är skarpt och kan vara avgörande för kulturell dynamik och drivkraft in i framtiden.

Övriga synpunkter

Slutligen vill Region Jämtland Härjedalen ställa sig bakom SKR:s ståndpunkter gällande kultursamverkansmodellen som bygger på en omfattande samverkan mellan kommuner, regioner och stat samt med civilsamhälle och det professionella kulturlivet och det är viktigt att vårda och utveckla modellen tillsammans. Det menar vi görs genom en tillitsbaserad flernivåsamverkan, en utvecklad politisk dialog och ett gemensamt ramverk som belyser spelregler och ambitioner för den statliga och regionala samverkan. Dessutom behövs en höjd ambitionsnivå för den statliga anslagsutvecklingen.

Region Jämtland Härjedalen delar utredningens analyser om att förslagen förväntas leda till positiva samhällsekonomiska effekter men även positiva effekter för ett hållbart och dynamiskt kulturliv i hela landet. Dessutom stärks möjligheterna för regional utveckling, främjande av besöksnäring samt ökade förutsättningar att kunna vara verksam i hela landet. Det kulturella ekosystemet är ett nät som spänner över flera politikområden, inte minst näringspolitiken, skol- och utbildningspolitiken och socialförsäkringspolitiken och har betydelse för såväl demokrati, ekonomisk tillväxt, folkhälsa och lärande. Detta ekosystem behöver ständigt adresseras och att säkra kompetensen i kulturens kärna, men även i kulturens stöd- och servicebranscher samt infrastrukturen i arrangörsledet, är nödvändig för att nå de politiska målen.

REGION JÄMTLAND HÄRJEDALEN

Elise Ryder Wikén
Regionala utvecklingsnämndens ordförande

Anna Halvarsson
Tf. regional utvecklingsdirektör